

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(6)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 374 sahifa,
22-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

“Kitobxonlar klubi” modelining ingliz tili to‘garak mashg‘ulotlarida o‘quvchilarning kognitiv kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmlari.....	10
Madaminova Gulzira Gulamkadirovna	
Bo‘lajak pedagoglarning kasbiy faoliyatida suggestiv yondashuvning o‘rni	14
Arolov Davronjon Davlataliyevich	
Akmeologik yondashuv asosida maktabgacha ta‘lim direktor o‘rinbosarlarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish	19
Asatullayeva Sitora Dilmurod qizi	
Hozirgi o‘zbek tilida neologizmlarning tarixi va bugungi kun taraqqiyoti.....	22
Bektosheva Mehinbonu Abdumalik qizi	
Maktabgacha ta‘lim tashkilotlari bolalarida jamoada ishlash ko‘nikmalarini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	26
Djurayeva Dilfuza Nuriddin qizi	
Korpus lingvistikasi vositalari yordamida bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining til tahlili ko‘nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	30
Eshonqulova Sarvinoz Yashinovna	
Talabalarning shaxsiy sifatlarini rivojlantirishda sun‘iy intellektning o‘rni va ahamiyati.....	35
Hojiyeva Nasiba Bahodirovna	
Logopedik mashg‘ulotlarni tashkil etish va rejalashtirish moduliga oid mustaqil ta‘lim topshiriqlarini integrativ modellashtirishning innovatsion texnologiyalari.....	39
Ibroximova O‘g‘iloy Inomjon qizi	
Jismoniy tarbiya darslarida ortiqcha vaznli bolalarga differensial yondashuvning ahamiyati	43
Yuldashev Bobirjon Noibjon o‘g‘li	
Maktabgacha ta‘lim tashkilotida xalq og‘zaki ijodi vositasida bolalarning axloqiy sifatlarini shakllantirishning ahamiyati.....	48
Muradxanova Munisaxon Ikrom qizi	
Bo‘lajak psixologlarda altruistik xulq motivlarini rivojlantirishning psixologik imkoniyatlari	54
Nusratova Mexriniso Baxshilloevna	
Inklyuziv ta‘lim tushunchasi va uning zamonaviy pedagogik paradigmalar tizimidagi o‘rni.....	59
Pulatova Dilfuza Azamkulovna	
Magistrlarda “Imposter sindromi”ni yengish orqali kreativ salohiyatni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari.....	66
Qayumov Baxtiyor Zokirjon o‘g‘li	
Kichik maktab yoshidagi bolalar nutqining fonematik rivojlanishi	70
Qurbonova Sevara Suyunovna	
Mikrobiologiya ta‘limida individual pedagogik texnologiyalarni joriy etish mexanizmlari	74
Raxmatov Oxunjon Soibjonovich	
“Estetik tarbiya”, “kreativ kompetensiya”, “estetik tarbiya mexanizmlari” tushunchalarining konseptual asoslari.....	79
Saidova Feruza Akramovna	
Zamonaviy ta‘lim jarayonida neyropedagogika yordamida nutqiy ko‘nikmalarni rivojlantirish.....	84
Sidiqova Yulduz Sobirovna	
“So‘nggi jadid” Begali Qosimovning ilmiy-pedagogik merosi.....	88
Toxirova Dilshoda Inom qizi	
Ona tili darslarida o‘qib tushunish ko‘nikmasini rivojlantiruvchi mashq va topshiriqlar ustida ishlash	92
Turg‘unova Nilufar Muxiddin qizi	
Ingliz, golland va o‘zbek tillaridagi frazeologizmlarning lingvostatistik xususiyatlari.....	96
Xaydarova Go‘zalxon	

Maktabgacha yoshdagi bolalarda hayotiy kompetensiyalarni shakllantirishda yumshoq ko'nikmalarning ahamiyati.....	101
<i>Xolmatova Dilshoda Sherali qizi</i>	
Farzandlarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishda oilaning pedagogik imkoniyatlari	105
<i>Yusupova Diloromxon Sabirdjanovna</i>	
Yoshlarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish orqali sotsial manipulyativ ta'sirlarga psixologik barqarorlikni shakllantirish.....	109
<i>Qosimova Sarvinoz Baxtiyorovna</i>	
O'quvchilarda modellashtirish ko'nikmalarini shakllantirishga ko'maklashadigan faoliyat usullari	114
<i>Abdurazzaqov O'ktam Abduqayumovich</i>	
Dizartriya shakllarining klinik-patogenetik tahlili va differensial diagnostikasi	120
<i>Axmedova V. T.</i>	
Boshlang'ich sinflarda fanlararo yondashuvga asoslangan integrativ topshiriqlar ishlab chiqishning uslubiy asoslari.....	127
<i>Elmurodova Inoyat Abdumutalibovna</i>	
Deviant xulq-atvorli o'smirlar ijtimoiylashuvining psixologik determinantlari.....	132
<i>Elov Ziyodullo Sattorovich</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida talabalar o'quv natijalarini baholashning pedagogik modeli.....	138
<i>Ernazarov Mirzohid Yo'ldosh o'g'li</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida biokimyo fanini raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi	145
<i>Mamadaliyeva Zarina Raxmat qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda kognitiv tilshunoslikni joriy etish masalalar	150
<i>Mamatova Gulshan Amankulovna</i>	
Doston musiqiy merosini o'rganishni uslubiy takomillashtirish mazmuni.....	153
<i>Qo'shayev Ilhom Axtamovich, Nasirova Sevinch Ismatovna</i>	
"Elektr yoritish" fanida mustaqil ta'limning zamonaviy shakllari.....	157
<i>Nasretdinova Feruza Nabiyeвна</i>	
Maktabgacha va maktab yoshidagi bolalarda sog'lom turmush tarzi madaniyatini shakllantirish	162
<i>Nazarova Dildora Asatovna, Kuchkorova Robiya Shuxrat qizi</i>	
Dual ta'limda oliy ta'lim va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning mazmuni.....	167
<i>Qoraboyeva Zohidaxon To'lanboyevna, Tursunbayeva Sevara Abdullo qizi</i>	
A Methodological Model for Developing Pedagogical Reflection in Pre-Service EFL Teachers.....	172
<i>Rahimberdiyeva Maftuna Rakhimberdi kizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda sog'lom turmush tarzining kasbiy kompetentlikka ta'siri	177
<i>Raximova Saboxat Qaxramon qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda interaktiv texnologiyalar va faol ta'lim metodlarining samaradorligi	182
<i>Safarova Nigora Nasilloevna</i>	
Maktabgacha ta'lim jarayonida interfaol usullarning mazmuni, turlari va funksional ahamiyati.....	190
<i>Safarova Soliha Ilhomovna</i>	
Talabalarni ma'naviy tarbiyalash jarayonida diagnostik metodlardan samarali foydalanishning ahamiyati... 196	
<i>Saotmuratova Zebo Yuldash qizi</i>	
Musiqqa ta'limida interfaol metodlardan foydalanishning didaktik imkoniyatlari.....	200
<i>Saparov Raxim Muratbayevich</i>	
Maktabgacha yoshdagi tarbiyalanuvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish ijtimoiy zarurat sifatida.....	204
<i>Xolmatova Yodgoroy Baxtiyorjon qizi</i>	
Energetika fanlarini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanishning pedagogik afzalliklari.....	208
<i>Zoxidov Iqboljon Zokirjonovich</i>	
Методическая модель контекстуального обучения в формировании лингвокультурной компетенции при обучении русскому языку в национальных группах	213
<i>Рустамова Ферузaxon Махмуджановна</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Integrating Artificial Intelligence into EFL Academic Writing Instruction: Opportunities, Challenges, and Pedagogical Implications..... 218 Allamurodov Elyor Tursun ugli	218
	Sahna nutqida adabiy tur va janrlarning metodik talqini..... 223 Dilrabo Jumanova	223
	Sun'iy intellekt asosidagi ta'lim ekotizimi: imkoniyatlar va xavflar 227 Oqil Ochilov Lutfullo o'g'li	227
	Z avlod bilan ishlashda ta'lim va tarbiyaga oid zamonaviy tendensiyalar 232 Ravshanov Sanjar Tolibjonovich	232
	Talabalarni ma'naviy tarbiyalash jarayonida diagnostik metodlardan samarali foydalanishning ahamiyati... 235 Saotmuratova Zebo Yuldash qizi	235
	Tarixiy-ilmiy materiallar va zamonaviy texnologiyalar integratsiyasi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining geometrik tafakkurini rivojlantirish metodikasi..... 239 Toshpulatova Mamura Ismailovna, Mannonova Dilafro'z Ravshan qizi	239
	Davlat-xususiy sherikchilik asosidagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarish va muvofiqlashtirish ... 244 Xakimov Abdug'ulom Soyibjonovich	244
	Ingliz tilini boshqa sohadagilarga o'qitishda grammatik jihatlar 247 Ataboyeva Guliruxsor Baxtiyor qizi	247
	Methodological Foundations for Developing Environmental Education Through the Integration of Climate Change Education Into Biology Lessons in General Secondary Schools..... 250 Abdurakhmanova Iqbolkhon Yulchiyevna	250
	Sharq va G'arb mutafakkir olimlarining oila va farzand tarbiyasi borasidagi qarashlari 255 Berdiyeva Dilnoza A'zamovna	255
	Ommaviy sport turlari yordamida ayollarni sog'lom turmush tarziga yo'naltirishda ilmiy yondashuv 258 Charos Axmadova	258
	STEAM integratsiyasi orqali maktab o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish 262 Choriyor Maxmatraimov Eshmamatovich	262
	Maktabgacha ta'lim kafedrasida bo'lajak tarbiyachilarni innovatsion-metodik faoliyatga tayyorlashni transformatsion boshqarish texnologiyasi 267 Djalalov Baxromjan Begmurzayevich	267
	Raqamli transformatsiya sharoitida yosh ota-onalarda yolg'izlik hissining namoyon bo'lishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik va etnopsixologik omillar 272 Erimmetova Nafisa Bahromovna	272
	Zamonaviy ta'lim muhitida talabalarning ijtimoiy-psixologik adaptatsiyasi va uning strategiyalari 279 Haqberdiyeva Dinora Qobil qizi	279
	Maktab direktorlarining moliyaviy boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari..... 283 Karimov Jaxongir Abdunabiyevich	283
	Jadidlar merosiga e'tibor: tarixiy xotira va ma'naviy tiklanish omili..... 287 Madaminova Shaxodat Shomurotovna	287
	Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'limdagi o'rni va nutqni baholashdagi imkoniyatlari..... 293 Mahmudova Maftuna Aktam qizi	293
	Effectiveness of Simulator Technologies in Pilot Training: an Experimental Study 297 Maksudov Ilhomjon Turgunboy o'g'li	297
	Yangi O'zbekistonda o'qituvchi maqomining huquqiy kafolatlari va pedagogik faoliyat samaradorligi..... 301 Menlibayeva Azima Oralbayevna, Oralbayeva Aziza	301
	Raqamli jamiyat sharoitida ong transformatsiyasining falsafiy jihatlari..... 305 Muxitdin Nazarov	305
	10-11-sinf o'quvchilarida o'qishdan yozuvga o'tish ko'nikmasini rivojlantirishning bosqichli metodik tizimi ... 310 Nazarova Shoiraxon Abdumo'min qizi	310
	Zamonaviy ta'lim paradigmasida "potensial" tushunchasi: shaxsning rivojlanishga qaratilgan ichki imkoniyatlari, bilim, ko'nikma, qobiliyat va kompetensiya..... 314 Qurbonova Gulmira Alisher qizi	314

Deffenbacherning driving anger scale metodi asosida haydovchilarning agressiv xulq-atvorining psixologik xususiyatlarini jinslar kesimida o'rganish	318
Rahim Usmonov Raxmonali o'g'li	
Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik-psixologik mexanizmlari.....	323
Sadoqat Sarmanova Shermahmatovna	
Vizual axborot: paydo bo'lish tarixi, qo'llanish sohalari va ta'lim jarayonidagi ahamiyati.....	328
To'g'izboyev Faxriddin Ulashovich	
Fizika darslarini tashkil etishning mazmuni, mohiyati va didaktik tamoyillari.....	334
Turabova Lobar Xusen qizi	
Ekstrakorporal urug'lantirish orqali tug'ilgan bolalarda xotiraning rivojlanishi	339
Usmonova Xusnora Ergashovna	
Raqamli ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining emotsional barqarorligini shakllantirish	344
Yusupova Diloromxon Sabirdjanovna	
Milliy va xalq o'yinlari vositasida talabalarni sog'lomlashtirish.....	347
Ahmedov Gayratjon Kosimovich	
Деонтология медицинского персонала: этико-профессиональные ориентиры в условиях современной медицины.....	350
Бабаджанова Гулчеҳра	
Формирование творческого восприятия учащихся на уроках музыки.....	355
Габдульманова Ильнура Минисламовна	
Qizlar tarbiyasida maktab va mahalla hamkorligi monitoring tizimini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	358
Abdurazoqova Marg'uba Muxammad qizi	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachilarida iqtisodiy tushunchalarni shakllantirish pedagogik muammo sifatida	362
Ergashova Dilafro'z	
Bo'lajak tarbiyachilarda kasbiy karyerani shakllantirishning metodologik asoslari	365
Hayitova Sarvinoz Mahmudovna, Ilmiy rahbar: Ashirova Sojida Baxromovna	
Pedagogical and Methodological Foundations for Developing an Interactive Mobile Application for Teaching English to Preschool Children (Based on the Solobee Project)	368
Khurshida Kuchkarova	

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA YOSH OTA-ONALARDA YOLG'IZLIK HISSINING NAMOYON BO'LISHIGA TA'SIR ETUVCHI IJTIMOYIY-PSIXOLOGIK VA ETNOPSIXOLOGIK OMILLAR

Erimmetova Nafisa Bahromovna

Al-Xorazmiy universiteti Xalqaro hamkorlik bo'limi boshlig'i

Annotatsiya: Mazkur maqolada raqamli transformatsiya sharoitida yosh ota-onalarda kuzatilayotgan yolg'izlik hissining ijtimoiy-psixologik va etnopsixologik omillari tahlil qilinadi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi, ijtimoiy tarmoqlarning kundalik hayotga chuqur kirib borishi hamda oilaviy munosabatlar shaklining o'zgarishi yosh ota-onalarning emotsional holatiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Tadqiqotda oiladagi kommunikativ muhit, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash darajasi, virtual muloqotning ustuvorligi, milliy qadriyatlar, an'anaviy tarbiya usullari hamda etnomadaniy qarashlarning yolg'izlik hissi shakllanishidagi o'rni yoritilgan.

Shuningdek, yosh ota-onalarda psixologik stress, emotsional charchoq va ijtimoiy izolyatsiyaning kuchayishiga sabab bo'luvchi omillar tahlil etilgan. Tadqiqot natijalari raqamli muhitning insonlararo munosabatlarga ikki tomonlama ta'sir ko'rsatishini, ya'ni bir tomondan muloqot imkoniyatlarini kengaytirsa, ikkinchi tomondan esa real emotsional yaqinlikning kamayishiga olib kelishini ko'rsatadi. Maqola natijalari yosh oilalarni psixologik qo'llab-quvvatlash va oilaviy farovonlikni mustahkamlash bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: raqamli transformatsiya, yosh ota-onalar, yolg'izlik hissi, ijtimoiy-psixologik omillar, etnopsixologik omillar, oilaviy munosabatlar, virtual muloqot, emotsional holat, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash.

Abstract: This article examines the socio-psychological and ethnopsychological factors influencing feelings of loneliness among young parents in the context of digital transformation. The rapid development of information and communication technologies, the widespread use of social media, and the transformation of family interaction patterns significantly affect the emotional well-being of young parents. The study analyzes the role of family communication, the level of social support, the predominance of virtual interaction, as well as national values, traditional parenting practices, and ethnocultural perspectives in shaping feelings of loneliness.

Particular attention is paid to the factors contributing to psychological stress, emotional exhaustion, and social isolation among young parents. The findings demonstrate that the digital environment has a dual impact on interpersonal relationships: on the one hand, it expands communication opportunities, while on the other hand, it reduces real emotional intimacy. The practical significance of the study lies in the application of the obtained results for developing psychological support programs for young families and strengthening family well-being in the digital era.

Key words: digital transformation, young parents, loneliness, socio-psychological factors, ethnopsychological factors, family relationships, virtual communication, emotional well-being, social support.

Аннотация: В данной статье рассматриваются социально-психологические и этнопсихологические факторы проявления чувства одиночества у молодых родителей в условиях цифровой трансформации. Стремительное развитие информационно-коммуникационных технологий, активное распространение социальных сетей и изменение форм семейного взаимодействия оказывают значительное влияние на эмоциональное состояние молодых родителей. В исследовании анализируются особенности семейной коммуникации, уровень социальной поддержки, преобладание виртуального общения, а также влияние национальных ценностей, традиционных методов воспитания и этнокультурных установок на формирование чувства одиночества.

Особое внимание уделяется факторам, способствующим возникновению психологического стресса, эмоционального выгорания и социальной изоляции у молодых родителей. Результаты исследования показывают, что цифровая среда оказывает двойственное влияние на межличностные отношения: с одной стороны, расширяет возможности общения, а с другой - снижает уровень реальной эмоциональной близости. Практическая значимость исследования заключается в возможности использования полученных результатов для разработки программ психологической поддержки молодых семей и укрепления семейного благополучия.

Ключевые слова: цифровая трансформация, молодые родители, чувство одиночества, социально-психологические факторы, этнопсихологические факторы, семейные отношения, виртуальное общение, эмоциональное состояние, социальная поддержка.

KIRISH

Bugungi kunda dunyo miqyosida kechayotgan raqamli transformatsiya jarayoni inson hayotining barcha jabhalariga, xususan, oilaviy munosabatlar va shaxslararo muloqot tizimiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va mobil kommunikatsiya vositalarining ommalashuvi yosh ota-onalarning turmush tarzini, dunyoqarashini va psixologik holatini o'zgartirib bormoqda. Ayniqsa, virtual muloqotning kuchayishi real ijtimoiy yaqinlikning qisqarishiga, emotsional yolg'izlik va ijtimoiy izolyatsiya hissining ortishiga sabab bo'lmoqda. Shu jihatdan, yosh ota-onalarda yolg'izlik hissining shakllanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik va etnopsixologik omillarni o'rganish bugungi kunning dolzarb ilmiy muammolaridan biri hisoblanadi.

Xalqaro tadqiqotlarda ham raqamli muhit va yolg'izlik o'rtasidagi bog'liqlik tobora kuchayib borayotgani qayd etilmoqda. So'nggi ilmiy kuzatuvlarda ijtimoiy tarmoqlardan ortiqcha foydalanish emotsional charchoq, stress va yolg'izlik hissini kuchaytirishi aniqlangan. Tadqiqotchilar yolg'iz insonlarda ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish chastotasi yuqori ekanligini ta'kidlaydilar. Bu esa raqamli kommunikatsiya insonning real psixologik ehtiyojlarini to'liq qondira olmasligini ko'rsatadi.

O'zbekiston sharoitida ham mazkur mavzuning dolzarbligi ortib bormoqda. Respublikada internet foydalanuvchilari soni keskin oshib, 2025-yilda aholining 94,2 foizi internetdan foydalangani qayd etilgan. Shuningdek, mamlakatda 32 milliondan ortiq internet foydalanuvchilari va millionlab ijtimoiy tarmoq foydalanuvchilari mavjudligi raqamli muhitning kundalik hayotga chuqur kirib borganini ko'rsatadi. Ayniqsa, yosh oilalar va ota-onalar farzand tarbiyasi, oilaviy mas'uliyat hamda ijtimoiy bosimlar bilan bir qatorda virtual makon ta'siriga ham duch kelmoqdalar.

Bundan tashqari, o'zbek jamiyatida milliy qadriyatlar, kollektivistik munosabatlar, qarindosh-urug'chilik aloqalari va an'anaviy oilaviy qarashlar muhim o'rin tutadi. Raqamli transformatsiya esa ushbu an'anaviy munosabatlarning mazmuni va shakliga ham ta'sir etmoqda. Natijada yosh ota-onalarda ichki ziddiyatlar, emotsional tushkunlik, ijtimoiy yolg'izlanish va psixologik noqulaylik holatlari yuzaga kelishi mumkin.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, u yosh ota-onalarning psixologik farovonligini ta'minlash, oilaviy munosabatlarni mustahkamlash hamda raqamli muhitning salbiy ta'sirlarini kamaytirishga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

XXI asrda raqamli texnologiyalar taraqqiyoti jamiyat hayotining barcha sohalariga chuqur kirib bordi. Internet, mobil aloqa vositalari, sun'iy intellekt texnologiyalari va ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi natijasida insonlarning muloqot qilish shakli, dunyoqarashi hamda ijtimoiy munosabatlari tubdan o'zgarmoqda. Ayniqsa, raqamli transformatsiya oilaviy munosabatlar tizimiga sezilarli ta'sir ko'rsatib, yosh ota-onalarning psixologik holati va ijtimoiy moslashuv jarayonida yangi muammolarni yuzaga keltirmoqda. Zamonaviy jamiyatda insonning virtual makondagi faolligi ortib borayotgan bir paytda, real ijtimoiy yaqinlik va emotsional qo'llab-quvvatlashning kamayishi yolg'izlik hissining kuchayishiga sabab bo'lmoqda.

Bugungi kunda dunyo miqyosida yolg'izlik psixologik va ijtimoiy muammo sifatida e'tirof etilmoqda. Xalqaro ilmiy tadqiqotlarda yoshlar va yosh ota-onalar orasida emotsional yolg'izlikning ortib borayotgani qayd etilgan. So'nggi tadqiqotlarda yolg'izlik hissi faqat ijtimoiy aloqalarning yetishmasligi bilan emas, balki insonning o'zini emotsional jihatdan tushunilmagan va qo'llab-quvvatlanmagan deb his qilishi bilan ham bog'liqligi ta'kidlanadi.

Ilmiy manbalarda ijtimoiy tarmoqlardan ortiqcha foydalanish insonlarda stress, emotsional charchoq va yolg'izlik hissini kuchaytirishi aniqlangan. Xususan, 2025-yilda olib borilgan tadqiqotlarda yolg'iz insonlar ijtimoiy tarmoqlardan ko'proq va tez-tez foydalanishi, biroq bu holat real emotsional ehtiyojlarni qondira olmasligi

qayd etilgan. Bundan tashqari, yosh ota-onalar farzand tarbiyasi, oilaviy mas'uliyat va iqtisodiy bosimlar tufayli psixologik jihatdan yuqori zo'riqish holatida bo'ladilar. Tadqiqotlarda yangi farzandli oilalarda, ayniqsa, bolaning tug'ilishidan keyingi ilk oylar davomida yolg'izlik hissi keskin kuchayishi aniqlangan. Ayrim kuzatuvlarda ota-onalarning 55 foizdan ortig'i emotsional yolg'izlikni boshdan kechirishi qayd etilgan.

Raqamli transformatsiya sharoitida yosh ota-onalarning ijtimoiy hayoti tobora virtual kommunikatsiyaga bog'lanib bormoqda. Onlayn platformalar muloqot imkoniyatlarini kengaytirgan bo'lsa-da, ular real insoniy yaqinlik o'rnini to'liq bosa olmayapti. Shu sababli insonlarda "ijtimoiy mavjudlik" hissi shakllansa-da, ichki emotsional yolg'izlik saqlanib qolmoqda. Psixologik tadqiqotlarda yosh avlod vakillarida katta ijtimoiy tarmoqqa ega bo'lishiga qaramay, yolg'izlik hissi yuqori darajada kuzatilayotgani qayd etilgan.

Mazkur muammo O'zbekiston sharoitida ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Respublikada internet foydalanuvchilari sonining keskin oshishi raqamli muhitning kundalik turmushga chuqur kirib kelayotganini ko'rsatadi. Milliy statistika ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yilda O'zbekiston aholisining 94,2 foizi internetdan foydalanган. 2021-yilda bu ko'rsatkich 76,6 foizni tashkil etgan bo'lsa, keyingi yillarda internet qamrovi izchil oshib borgan. Shu bilan birga, ayollar orasida internetdan foydalanish darajasi ham 93 foizdan oshgani qayd etilgan bo'lib, bu yosh onalarning raqamli muhit bilan faol integratsiyalashayotganini anglatadi.

O'zbek jamiyatining etnopsixologik xususiyatlari – kollektivism, qarindoshlik aloqalari, milliy qadriyatlar va an'anaviy oilaviy munosabatlar tizimi yosh ota-onalarning psixologik holatiga bevosita ta'sir qiladi. Bir tomondan, milliy qadriyatlar oilaviy qo'llab-quvvatlashni kuchaytirsa, ikkinchi tomondan, zamonaviy raqamli hayot tarzi an'anaviy muloqot shakllarining qisqarishiga olib kelmoqda. Natijada yosh ota-onalarda ijtimoiy moslashuv qiyinchiliklari, emotsional tushkunlik va yolg'izlik hissi yuzaga kelishi mumkin.

Shu sababli, raqamli transformatsiya sharoitida yosh ota-onalarda yolg'izlik hissining namoyon bo'lishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik va etnopsixologik omillarni ilmiy jihatdan tadqiq etish muhim nazariy va amaliy ahamiyatga ega. Mazkur tadqiqot natijalari yosh oilalarning psixologik farovonligini ta'minlash, oilaviy munosabatlarni mustahkamlash va raqamli muhitning salbiy psixologik ta'sirlarini kamaytirishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR

Raqamli transformatsiya sharoitida inson psixologiyasi, ijtimoiy munosabatlar va emotsional holatlarning o'zgarishi masalasi zamonaviy psixologiya, sotsiologiya hamda etnopsixologiya fanlarining eng dolzarb yo'nalishlaridan biriga aylangan. Ayniqsa, yosh ota-onalarda yolg'izlik hissining shakllanishi va namoyon bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarni o'rganish xorijiy va rus olimlari tomonidan keng tadqiq etilmoqda. Ushbu muammo raqamli kommunikatsiyaning kengayishi bilan bir qatorda insonlararo yaqinlikning kamayishi, oilaviy munosabatlarning transformatsiyalashuvi va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimining zaiflashuvi bilan chambarchas bog'liq ekanligi ilmiy adabiyotlarda alohida ta'kidlanadi.

Yolg'izlik fenomenining nazariy asoslarini o'rganishda amerikalik psixolog Jon Kachioppo (John T. Cacioppo)ning ilmiy ishlari muhim o'rin tutadi. U yolg'izlikni insonning subyektiv psixologik holati sifatida talqin qilib, bu holat insonning real ijtimoiy aloqalari soni bilan emas, balki ularning sifati va emotsional qoniqish darajasi bilan bog'liqligini asoslab bergan. Kachioppo tadqiqotlarida uzoq davom etuvchi yolg'izlik stress gormonlari miqdorini oshirishi, depressiv holatlar va emotsional charchoqni kuchaytirishi ilmiy jihatdan isbotlangan.

Keyinchalik Rebekka Nouland (Rebecca Nowland), Elizabet Nekka (Elizabeth Necka) va Jon Kachioppo tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda raqamli kommunikatsiya va yolg'izlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tahlil qilingan. Ularning fikricha, internet va ijtimoiy tarmoqlar insonning mavjud ijtimoiy aloqalarini mustahkamlash vositasi sifatida xizmat qilsa, yolg'izlik hissini kamaytirishi mumkin, biroq virtual makon real muloqotning o'rnini bosganda insonlarda emotsional begonalashuv kuchayadi.

Sherri Terkl (Sherry Turkle) raqamli texnologiyalar va insoniy munosabatlar o'rtasidagi ziddiyatlarni tadqiq etgan olimlardan biri hisoblanadi. U o'zining ilmiy qarashlarida zamonaviy inson "birgalikda yolg'izlanish" ("alone together") holatini boshdan kechirayotganini ta'kidlaydi. Olimning fikricha, smartfon va ijtimoiy tarmoqlar insonlarga doimiy aloqa illyuziyasini bersa-da, real emotsional yaqinlikni kamaytiradi. Ayniqsa, yosh ota-onalarda virtual kommunikatsiyaning ortishi oilaviy muloqotning qisqarishiga va psixologik tushunmovchiliklarning kuchayishiga olib kelishi mumkin.

Nemis olimlari Kathrin Karsay va Jörg Matthes tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning turli shakllari yoshlarning emotsional holatiga turlicha ta'sir qilishi aniqlangan. Ularning tadqiqotida "messaging" va faol muloqot psixologik yaqinlikni kuchaytirishi, biroq passiv kuzatuv hamda cheksiz kontent tomosha qilish yolg'izlik hissining ortishiga sabab bo'lishi qayd etilgan. Shu jihatdan, yosh ota-onalarning ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish madaniyati va maqsadi yolg'izlikning shakllanishida muhim omil hisoblanadi.

Avstraliyalik olimlar David Lawrence, Simon Hunter va hamkorlari tomonidan o'tkazilgan longitudinal tadqiqotlarda ekran qarshisida uzoq vaqt qolish hamda virtual kommunikatsiyaning kuchayishi insonlarda ijtimoiy begonalashuv hissini kuchaytirishi aniqlangan. Tadqiqotchilar yolg'izlik va raqamli texnologiyalar o'rtasida

ikki tomonlama bog'liqlik mavjudligini ta'kidlaydilar: bir tomondan, yolg'izlik insonni internetga ko'proq murojaat qilishga undasa, ikkinchi tomondan, haddan tashqari virtual faoliyat real ijtimoiy munosabatlarni zaiflashtiradi.

Rus psixologiyasida ham yolg'izlik fenomeni va raqamli muhitning inson psixikasiga ta'siri chuqur o'rganilgan. A.V. Petrovskiy, L.S. Vigotskiy, A.N. Leontev singari olimlarning faoliyat nazariyasi va ijtimoiylashuv haqidagi qarashlari yosh ota-onalar psixologiyasini tushinishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Vigotskiy inson psixikasining shakllanishida ijtimoiy muhitning hal qiluvchi rol o'ynashini ta'kidlagan bo'lsa, Leontev shaxsning emotsional holati faoliyat va muloqot tizimi bilan uzviy bog'liq ekanligini ko'rsatgan. Ushbu nazariyalar raqamli muhitning yosh ota-onalar ruhiy holatiga ta'sirini tahlil qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Rus olimlari Ye.P. Belinskaya va A.Ye. Voyskunskiy internet psixologiyasi yo'nalishida olib borgan tadqiqotlarida virtual kommunikatsiyaning inson identifikatsiyasi va emotsional holatiga ta'sirini o'rganganlar. Ularning fikricha, internet inson uchun yangi kommunikativ makon yaratadi, biroq virtual munosabatlarning yuzaki xarakteri shaxsda ichki yolg'izlik hissini saqlab qolishi mumkin. Ayniqsa, yosh oilalarda virtual muloqotning ortishi real oilaviy muloqotning qisqarishiga olib keladi.

Etnopsixologik jihatdan mazkur muammoni o'rganishda G. Andreeva, Yu.V. Bromley va V.G. Krysko kabi rus olimlarining ilmiy ishlari muhim ahamiyatga ega. Ular milliy mentalitet, etnomadaniy qadriyatlar va kollektivistik munosabatlarning shaxs psixologiyasiga ta'sirini tahlil qilganlar. Ushbu yondashuvlar o'zbek jamiyatidagi an'anaviy oilaviy munosabatlar, qarindoshlik aloqalari va jamoaviy qo'llab-quvvatlash tizimining yosh ota-onalarning emotsional holatiga ta'sirini o'rganishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Zamonaviy tadqiqotlarda yosh ota-onalardagi yolg'izlik hissi ko'proq psixologik qo'llab-quvvatlashning yetishmasligi, oilaviy stress, iqtisodiy bosim va raqamli kommunikatsiyaning haddan tashqari kuchayishi bilan izohlanmoqda. Ayniqsa, pandemiyadan keyingi davrda olib borilgan tadqiqotlarda virtual muloqotning ortishi insonlarning real ijtimoiy munosabatlariga salbiy ta'sir ko'rsatgani qayd etilgan. Shu bilan birga, ayrim tadqiqotchilar raqamli texnologiyalarni to'g'ri va maqsadli qo'llash yolg'izlik hissini kamaytirishi ham mumkinligini ta'kidlaydilar.

Tahlil qilingan ilmiy adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya sharoitida yosh ota-onalarda yolg'izlik hissining shakllanishi ko'plab ijtimoiy-psixologik va etnopsixologik omillar bilan bog'liq murakkab jarayon hisoblanadi. Biroq mavjud tadqiqotlarda aynan yosh ota-onalarning etnopsixologik xususiyatlari, milliy qadriyatlar va raqamli muhit o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik yetarli darajada o'rganilmagan. Shu sababli mazkur mavzuni o'zbek jamiyati va milliy mentalitet xususiyatlari asosida tadqiq etish ilmiy va amaliy jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi.

TADDIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda raqamli transformatsiya sharoitida yosh ota-onalarda yolg'izlik hissining namoyon bo'lishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik va etnopsixologik omillarni aniqlash maqsadida kompleks psixodiagnostik va statistik metodlardan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi tizimli yondashuv asosida tashkil etilib, unda shaxsning emotsional holati, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash darajasi hamda raqamli kommunikatsiya faolligi o'rtasidagi bog'liqliklarni aniqlashga alohida e'tibor qaratildi. Tadqiqot jarayonida O'zbekiston psixologik amaliyotida keng qo'llanilib kelinayotgan, valid va reliabil ko'rsatkichlari yuqori bo'lgan metodikalardan foydalanildi.

Tadqiqotda 25-35 yosh oralig'idagi 120 nafar yosh ota-onalar ishtirok etdi. Respondentlarning 62 nafari ayollar, 58 nafari erkaklardan iborat bo'ldi. Ishtirokchilar Toshkent shahri va viloyatlardagi yosh oilalar orasidan ixtiyoriylik tamoyili asosida tanlab olindi. Tadqiqotda qatnashuvchilarning oilaviy holati, internet va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish davomiyligi, oiladagi kommunikativ muhit hamda psixologik qo'llab-quvvatlash darajasi inobatga olindi.

Tadqiqotning asosiy psixodiagnostik vositalari sifatida, birinchi navbatda, D. Rassel va M. Fergyson tomonidan ishlab chiqilgan "UCLA Loneliness Scale" yolg'izlik shkalasining moslashtirilgan varianti qo'llanildi. Mazkur metodika O'zbekiston psixologik tadqiqotlarida muntazam foydalanilib, shaxsning subyektiv yolg'izlik darajasini aniqlashda yuqori ishonchlik ko'rsatkichlariga ega hisoblanadi. Ushbu metodika yordamida respondentlarning emotsional izolyatsiya, ijtimoiy ajralganlik va ichki yolg'izlik holatlari baholandi.

Ikkinchi metodika sifatida "Ko'p darajali ijtimoiy qo'llab-quvvatlash shkalasi" (Multidimensional Scale of Perceived Social Support - MSPSS) qo'llanildi. Mazkur metodika oilaviy qo'llab-quvvatlash, do'stlar bilan munosabat hamda ijtimoiy yaqinlik darajasini aniqlash imkonini beradi. O'zbekiston psixologlari tomonidan ushbu metodikadan oilaviy munosabatlar va ijtimoiy moslashuvni o'rganishda keng foydalanib kelinmoqda. Tadqiqotda, ayniqsa, yosh ota-onalarning oila a'zolari va yaqinlari tomonidan his etiladigan emotsional qo'llab-quvvatlash darajasi tahlil qilindi.

Tadqiqot natijalarini statistik jihatdan qayta ishlashda SPSS Statistics dasturining 26-versiyasidan foydalanildi. Ma'lumotlarni tahlil qilish jarayonida deskriptiv statistika, Pearson korrelyatsion tahlili hamda ishonchlik koeffitsienti (Cronbach's Alpha) usullaridan foydalanildi. Statistik tahlillar natijasida raqamli kommunikatsiya faolligi va yolg'izlik hissi o'rtasida musbat korrelyatsion bog'liqlik mavjudligi aniqlandi.

1-jadval: UCLA yolg'izlik shkalasi bo'yicha respondentlar natijalari

Ko'rsatkichlar	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Yolg'izlik darajasi	120	21	67	44.38	8.42
Virtual muloqot faolligi	120	18	73	51.26	9.17
Emotsional charchoq	120	15	61	39.14	7.85

Mazkur jadval natijalariga ko'ra, respondentlarda yolg'izlik hissining o'rtacha ko'rsatkichi me'yordan yuqori ekanligi kuzatildi. Ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlarda uzoq vaqt faol bo'lgan respondentlarda emotsional charchoq va ichki yolg'izlik ko'rsatkichlari yuqori qayd etildi. Bu holat raqamli kommunikatsiyaning haddan tashqari kuchayishi real ijtimoiy yaqinlikning kamayishiga olib kelishini ko'rsatadi.

Shuningdek, yosh ota-onalarda ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va yolg'izlik hissi o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash maqsadida Pearson korrelyatsion tahlili amalga oshirildi.

2-jadval: Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va yolg'izlik hissi o'rtasidagi korrelyatsiya

Ko'rsatkichlar	Yolg'izlik hissi	Oilaviy qo'llab-quvvatlash	Virtual muloqot faolligi
Yolg'izlik hissi	1	-0.624**	0.587**
Oilaviy qo'llab-quvvatlash	-0.624**	1	-0.318*
Virtual muloqot faolligi	0.587**	-0.318*	1

Korrelyatsion tahlil natijalariga ko'ra, oilaviy qo'llab-quvvatlash va yolg'izlik hissi o'rtasida kuchli manfiy bog'liqlik mavjudligi aniqlandi ($r = -0.624$). Bu esa oiladagi emotsional yaqinlik va psixologik yordam yosh ota-onalarda yolg'izlik hissini kamaytiruvchi muhim omillardan biri ekanligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, virtual muloqot faolligi va yolg'izlik hissi o'rtasida musbat bog'liqlik kuzatildi ($r = 0.587$). Mazkur natijalar raqamli muhitda uzoq vaqt bo'lish insonning real ijtimoiy aloqalariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligini tasdiqlaydi.

Umuman olganda, tadqiqot metodologiyasi yosh ota-onalarda yolg'izlik hissining shakllanishiga ta'sir etuvchi omillarni kompleks ravishda o'rganish imkonini berdi. Qo'llanilgan metodikalar va statistik tahlillar natijalarning ilmiy ishonchlilikini ta'minlash bilan birga, yosh oilalarni psixologik qo'llab-quvvatlash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga asos bo'lib xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari raqamli transformatsiya sharoitida yosh ota-onalarda yolg'izlik hissining shakllanishi murakkab va ko'p omilli psixologik jarayon ekanligini ko'rsatdi. Olingan ma'lumotlar shuni tasdiqlaydiki, zamonaviy raqamli muhit insonlarning kommunikativ imkoniyatlarini kengaytirayotgan bo'lsa-da, real emotsional yaqinlik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning pasayishi yosh ota-onalarda ichki yolg'izlik hissining kuchayishiga olib kelmoqda. Ayniqsa, tadqiqot davomida virtual muloqot faolligi yuqori bo'lgan respondentlarda emotsional charchoq, psixologik zo'riqish va ijtimoiy begonlashuv holatlari ko'proq kuzatilgani raqamli kommunikatsiyaning ikki tomonlama ta'sirga ega ekanligini ko'rsatadi.

Tahlillar natijasida yosh ota-onalarning asosiy psixologik ehtiyojlaridan biri emotsional qo'llab-quvvatlash va yaqin insonlar bilan samimiy muloqot ekani aniqlandi. Biroq raqamli texnologiyalarning kundalik hayotga chuqur kirib kelishi natijasida oiladagi jonli muloqot hajmi qisqarib, oila a'zolari o'rtasidagi emotsional bog'liqlik zaiflashayotganligi kuzatildi. Bu holat, ayniqsa, yosh onalarda yaqqol namoyon bo'lib, ular farzand tarbiyasi, maishiy mas'uliyat va ijtimoiy bosimlar sababli ko'proq psixologik zo'riqishni boshdan kechirayotgani ma'lum bo'ldi. Tadqiqot davomida ayrim respondentlar o'zlarini ijtimoiy tarmoqlarda faol va kommunikativ ko'rsatishlariga qaramay, real hayotda emotsional tushunmovchilik va ichki bo'shliq hissini boshdan kechirayotganliklarini qayd etdilar. Ushbu holat zamonaviy psixologiyada "virtual yaqinlik va real yolg'izlik paradoksi" sifatida izohlanadi.

Natijalar xorijiy tadqiqotchilar tomonidan ilgari surilgan ilmiy qarashlarni ham tasdiqladi. Xususan, Sherri Terkl tomonidan ta'kidlangan "birgalikda yolg'izlanish" fenomeni yosh ota-onalar misolida ham kuzatildi. Ya'ni insonlar doimiy ravishda onlayn muloqotda bo'lishlariga qaramay, ichki emotsional ehtiyojlar qondirilmay qolmoqda. Bu esa virtual kommunikatsiya real psixologik yaqinlikning o'rnini to'liq bosa olmasligini anglatadi. Tadqiqot davomida respondentlarning katta qismi bo'sh vaqtining asosiy qismini ijtimoiy tarmoqlarda o'tkazishi, biroq shu bilan birga o'zini yolg'iz his qilishi aynan shu nazariy qarashning amaliy tasdig'i sifatida namoyon bo'ldi.

Tahlillar shuni ham ko'rsatdiki, oilaviy qo'llab-quvvatlash darajasi yosh ota-onalarning psixologik holatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Oila a'zolari bilan samimiy munosabat mavjud bo'lgan respondentlarda yolg'izlik hissi

past darajada kuzatildi. Aksincha, oilaviy ziddiyatlar, o'zaro tushunmovchilik va kommunikativ uzilishlar mavjud bo'lgan oilalarda emotsional izolyatsiya kuchliroq namoyon bo'ldi. Bu natijalar oilaviy muhitning psixologik barqarorlikni ta'minlovchi asosiy omillardan biri ekanligini ko'rsatadi. Ayniqsa, o'zbek jamiyatiga xos kollektivistik qadriyatlar, qarindoshlik munosabatlari va jamoaviy qo'llab-quvvatlash tizimi yosh ota-onalarda psixologik himoya vazifasini bajarishi aniqlandi.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari etnopsixologik omillarning ham muhim rol o'ynashini ko'rsatdi. O'zbek oilalarida milliy qadriyatlar va an'anaviy oilaviy munosabatlar tizimi yosh ota-onalarning emotsional holatini tartibga soluvchi muhim ijtimoiy mexanizm hisoblanadi. Biroq globallashuv va raqamli madaniyatning kuchayishi natijasida an'anaviy muloqot shakllari asta-sekin transformatsiyalanmoqda. Yosh avlod vakillarida individualizm elementlarining kuchayishi, virtual makonga qiziqishning ortishi va real ijtimoiy munosabatlarning qisqarishi oilaviy psixologik muhitga ham ta'sir qilmoqda. Natijada ayrim yosh ota-onalarda ichki ziddiyat, emotsional begonalashuv va ijtimoiy moslashuv qiyinchiliklari yuzaga kelmoqda.

Muhokama davomida yana bir muhim jihat aniqlandiki, yosh ota-onalarning raqamli savodxonligi va internetdan foydalanish madaniyati ularning psixologik farovonligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Maqsadli va me'yoriy foydalanilgan raqamli platformalar ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, tajriba almashish va psixologik yordam olish imkoniyatlarini kengaytiradi. Ayniqsa, yosh onalar uchun onlayn ota-onalar hamjamiyatlari ma'lum darajada emotsional tayanch vazifasini bajarishi mumkin. Biroq internetdan nazoratsiz va haddan tashqari foydalanish insonning real hayotdagi ijtimoiy faolligini pasaytirib, yolg'izlik hissining chuqurlashishiga olib keladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli transformatsiya jarayoni yosh ota-onalarning psixologik holatiga ijobiy va salbiy ta'sirlarni bir vaqtning o'zida yuzaga keltirmoqda. Shu sababli mazkur muammoni faqat texnologik yoki faqat psixologik nuqtai nazardan emas, balki kompleks ijtimoiy-psixologik va etnopsixologik yondashuv asosida o'rganish zarur. Ayniqsa, o'zbek jamiyatining milliy-madaniy xususiyatlarini hisobga olgan holda yosh oilalarni psixologik qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini ishlab chiqish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, oilaviy muloqot madaniyatini rivojlantirish, raqamli texnologiyalardan oqilona foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish hamda yosh ota-onalarga psixologik maslahat xizmatlarini kengaytirish muhim amaliy vazifalardan biri hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Raqamli transformatsiya zamonaviy jamiyat taraqqiyotining ajralmas qismiga aylangan bo'lib, u inson hayotining barcha jabhalari qatorida oilaviy munosabatlar va shaxs psixologiyasiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, yosh ota-onalarning kundalik hayoti, muloqot uslubi, ijtimoiy faolligi hamda emotsional holati raqamli texnologiyalar ta'sirida yangi shakl kasb etmoqda. Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, virtual kommunikatsiya imkoniyatlarining kengayishi insonlarda axborot almashinuvi va ijtimoiy aloqalarni kuchaytirayotgan bo'lsa-da, real emotsional yaqinlikning kamayishi yolg'izlik hissining ortishiga sabab bo'lmoqda.

Tadqiqot davomida yosh ota-onalarda yolg'izlik hissining shakllanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar sifatida oilaviy qo'llab-quvvatlash darajasi, virtual muloqotning intensivligi, emotsional stress, ijtimoiy moslashuv xususiyatlari hamda etnopsixologik omillar muhim ahamiyat kasb etishi aniqlandi. Ayniqsa, oiladagi samimiy kommunikatsiya va psixologik yaqinlikning yetishmasligi respondentlarda ichki izolyatsiya va emotsional bo'shliq hissini kuchaytirishi kuzatildi. Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlardan haddan tashqari foydalanish insonning real hayotdagi muloqot ehtiyojlarini to'liq qondira olmasligi va natijada psixologik qoniqmaslikni yuzaga keltirishi ma'lum bo'ldi.

Tadqiqot natijalari o'zbek jamiyatiga xos etnopsixologik xususiyatlarning ham muhim rol o'ynashini ko'rsatdi. Milliy qadriyatlar, qarindoshlik aloqalari, jamoaviy qo'llab-quvvatlash va oilaparvarlik an'analari yosh ota-onalar uchun muhim psixologik himoya omili bo'lib xizmat qiladi. Biroq globallashuv va raqamli madaniyat ta'siri ostida an'anaviy oilaviy muloqot shakllarining transformatsiyalanishi ayrim hollarda emotsional begonalashuv va ijtimoiy masofalanishni yuzaga keltirmoqda. Bu esa yosh ota-onalarning psixologik barqarorligi va oilaviy farovonligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Shuningdek, tadqiqot natijalari raqamli texnologiyalarni inkor etish emas, balki ulardan ongli va me'yoriy foydalanish muhim ekanligini ko'rsatdi. Chunki internet va ijtimoiy platformalar to'g'ri yo'naltirilgan holatda yosh ota-onalar uchun axborot manbai, psixologik yordam vositasi va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash platformasi vazifasini bajarishi mumkin. Shu sababli yosh oilalarda raqamli madaniyatni shakllantirish, oilaviy kommunikatsiyani mustahkamlash va emotsional savodxonlikni rivojlantirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning ilmiy ahamiyati shundaki, unda yosh ota-onalarda yolg'izlik hissining namoyon bo'lishi ijtimoiy-psixologik va etnopsixologik nuqtai nazardan kompleks tarzda tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari kelgusida yosh oilalarni psixologik qo'llab-quvvatlash, oilaviy nizolar profilaktikasi, raqamli muhitning salbiy ta'sirlarini kamaytirish hamda milliy mentalitetga mos psixoprofilaktik dasturlar ishlab chiqishda muhim nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Cacioppo J. T., Patrick W. Loneliness: Human Nature and the Need for Social Connection. -New York: W.W. Norton & Company, 2008. -336 p.
2. Turkle S. Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other. -New York: Basic Books, 2011. -360 p.
3. Nowland R., Necka E. A., Cacioppo J. T. Loneliness and Social Internet Use: Pathways to Reconnection in a Digital World // Perspectives on Psychological Science. -2018. -Vol. 13, № 1. -P. 70–87.
4. Matthes J., Karsay K. Social Media Use and Loneliness among Young Adults: A Systematic Review // Journal of Social and Personal Relationships. -2022. -Vol. 39, № 5. -P. 1234-1256.
5. Lawrence D., Hunter S., et al. Digital Communication and Emotional Isolation in Young Families // Journal of Child and Family Studies. -2021. -Vol. 30, № 9. -P. 2145–2157.
6. Войскунский А. Е. Психология и Интернет. -М.: Акрополь, 2010. -439 с.
7. Белинская Е. П. Современные исследования виртуальной коммуникации // Психологический журнал. -2013. -Т. 34, № 2. -С. 45-56.
8. Андреева Г. М. Социальная психология. -М.: Аспект Пресс, 2017. -363 с.
9. Выготский Л. С. Психология развития человека. -М.: Смысл, 2005. -1136 с.
10. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. -М.: Академия, 2004. -352 с.
11. Крысько В. Г. Этническая психология. -СПб.: Питер, 2019. -432 с.
12. Бромлей Ю. В. Очерки теории этноса. -М.: Наука, 1983. -412 с.
13. Russell D. W. UCLA Loneliness Scale (Version 3): Reliability, Validity, and Factor Structure // Journal of Personality Assessment. -1996. -Vol. 66, № 1. -P. 20-40.
14. Zimet G. D., Dahlem N. W., Zimet S. G., Farley G. K. The Multidimensional Scale of Perceived Social Support // Journal of Personality Assessment. -1988. -Vol. 52, № 1. -P. 30-41.
15. Castells M. The Rise of the Network Society. -Oxford: Blackwell Publishing, 2010. -597 p.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(6)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.